

॥ హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నపరివారసమేత శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః ॥

**షోడశ-శతాబ్దాత్మక
కిష్కింధాకాండ పారాయణ దీక్షా**

ఆరవ రోజు పారాయణ - 05.07.2023 - బుధవరము

మా	రు	త	స్య	స	మో	వే	దే	న	రు	డ	స్య	స	మో	జ	వే
5	2	6	1	7	5	4	3	3	2	3	1	7	5	8	4

మో - 5

పారాయణం చేయవలసిన సర్గలు : 05

సర్గల వరుస సంఖ్యలు

22, 23, 24, 25, 26, సర్గలు

పారాయణ శ్లోకాల సంఖ్య

31 + 30 + 44 + 52 + 41 = 198 శ్లోకాలు

॥ అథ సంకల్పః ॥

శ్రీమదఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీపద్మావతీజానేః, శ్రీవేంకటేశ్వర పరబ్రహ్మణః, రూపాంతరభూతస్య, శ్రీరామచంద్రప్రభోః, అనుగ్రహేణ, అస్మిన్, సర్వజగదుపద్రవకాలే, ప్రపంచశాంత్యర్థమ్, అతిశీఘ్రమేవ, విషూచికేత్యాదిక్రిమేః, వినాశనార్థం, సర్వప్రపంచస్య, విశిష్య, భారతదేశస్య, ఉత్తరోత్తర, శుభసంపత్-సమృద్ధ్యర్థం, సర్వేషామ్, ఆస్తిక మహాజనానాం, సకుటుంబానాం, ఆయురారోగ్యైశ్వర్య, సద్బుద్ధిత్యాది, సర్వశుభఫలప్రాప్త్యర్థం, సర్వవిధ సుస్థిరతా సిద్ధ్యర్థం, విద్యావిత్త వాణిజ్య, దేశరక్షణాది రంగేషు, సర్వతోముఖాభివృద్ధి ద్వారా, శ్రీరామరాజ్యస్య, పునర్వ్యవస్థాపనార్థం, వైదిక ధర్మాభిధానస్య, సనాతన ఆర్ష ధర్మస్య, సర్వోన్నతి సిద్ధ్యర్థం, తద్ధర్మ ప్రతికూలతా పరిహారార్థం, వైరిక్షయార్థం, గోసంరక్షణార్థం చ, విశేషతః, ఏతాదృశ, జగత్కళ్యాణకర, కార్యక్రమనిర్వహణశీలస్య, శ్రీమత్ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానస్య, సర్వతోముఖాభివృద్ధ్యర్థం, హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ, భరతశత్రుఘ్న, పరివారసమేత, శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణః, ప్రీత్యర్థం చ, సీతాలక్ష్మణ హనుమత్సమేత, శ్రీరామమూలమంత్రానుస్థాన, తర్పణ, హోమపూర్వకం

మారుతస్య సమో వేగో గరుడస్య సమో జవో

ఇత్యేతన్మంత్రాంతర్గత, కటపయాది, సంఖ్యాశాస్త్రానుసారం, శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత, కిష్కింధాకాండ పారాయణం, ఆచార్యముఖేన, అన్యోన్య-సాహాయ్యేన, లోకకళ్యాణార్థం, కరిష్యామహే.

శ్రీ రిషిప్రార్థన

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥ 1 ॥

శ్రీ ఆంజనేయ ప్రార్థన

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసం ।
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్ ॥ 2 ॥

శ్రీ వాల్మీకి ప్రార్థన

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలమ్ ॥ 3 ॥

శ్రీరిషుచంస్రీ పరబ్రహ్మణే నమః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ద్వావింశస్సర్గః
 సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
 మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

1. వీక్షమాణస్తు మందాసుః సర్వతో మందముచ్ఛ్విసన్ ।
 ఆదావేవ తు సుగ్రీవం దదర్శ త్వాత్మజాగ్రతః ॥ 22.1 ॥ (2 సార్లు)
2. తం ప్రాప్తవిజయం వాలీ సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరః ।
 ఆభాష్య వ్యక్తయా వాచా సన్నేహమిదమబ్రవీత్ ॥ 22.2 ॥
3. సుగ్రీవ దోషేణ న మాం గంతుమర్హసి కిల్బిషాత్ ।
 కృష్యమాణం భవిష్యేణ బుద్ధిమోహేన మాం బలాత్ ॥ 22.3 ॥
4. యుగపద్విహితం తాత న మన్యే సుఖమావయోః ।
 సౌహార్దం భ్రాతృయుక్తం హి తదిదం తాత నాన్యథా ॥ 22.4 ॥
5. ప్రతిపద్య త్వమద్వైవ రాజ్యమేషాం వనౌకసామ్ ।
 మామప్యద్వైవ గచ్ఛంతం విద్ధి వైవస్వతక్షయమ్ ॥ 22.5 ॥
6. జీవితం చ హి రాజ్యం చ శ్రియం చ విపులామిమామ్ ।
 ప్రజహామ్యేష వై తూర్ణం మహాచ్ఛాగర్హితం యశః ॥ 22.6 ॥
7. అస్యాం త్వహమవస్థాయాం వీర వక్ష్యామి యద్వచః ।
 యద్యప్యసుకరం రాజన్ కర్తుమేవ తదర్హసి ॥ 22.7 ॥
8. సుఖార్ణం సుఖసంవృద్ధం బాలమేనమబాలిశమ్ ।
 బాష్పపూర్ణముఖం పశ్య భూమౌ పతితమంగదమ్ ।
 మమ ప్రాణైః ప్రియతరం పుత్రం పుత్రమివౌరసమ్ ॥ 22.8 ॥
9. మయా హీనమహీనార్థం సర్వతః పరిపాలయ ।
 త్వమేవాస్య హి దాతా చ పరిత్రాతా చ సర్వతః ।
 భయేష్వభయదశ్చైవ యథాఽహం ప్లవగేశ్వర ॥ 22.9 ॥
10. ఏష తారాత్మజః శ్రీమాన్ త్వయా తుల్యపరాక్రమః ।
 రక్షసాం తు వధే తేషామ్ అగ్రతస్తే భవిష్యతి ॥ 22.10 ॥

11. అనురూపాణి కర్మాణి విక్రమ్య బలవాన్ రణే ।
కరిష్యత్యేష తారేయః తరస్వీ తరుణోఽంగదః ॥ 22.11 ॥
12. సుషేణదుహితా చేయమ్ అర్థసూక్ష్మవినిశ్చయే ।
ఔత్పాతికే చ వివిధే సర్వతః పరినిష్ఠితా ॥ 22.12 ॥
13. యదేషా సాద్వితి బ్రూయాత్ కార్యం తన్ముక్తసంశయమ్ ।
న హి తారామతం కించిత్ అన్యథా పరివర్తతే ॥ 22.13 ॥
14. రాఘవస్య చ తే కార్యం కర్తవ్యమవిశంకయా ।
స్యాదధర్మో హ్యకరణే త్వాం చ హింస్యా ద్విమానితః ॥ 22.14 ॥
15. ఇమాం చ మాలామాధత్స్వ దివ్యాం సుగ్రీవ కాంచనీమ్ ।
ఉదారా శ్రీః స్థితా హ్యస్యాం సంప్రజహ్యన్మృతే మయి ॥ 22.15 ॥
16. ఇత్యేవముక్తః సుగ్రీవః వాలినా భ్రాతృసౌహృదాత్ ।
హర్షం త్యక్త్వా పునర్దీనః గ్రహగ్రస్త ఇవోడురాట్ ॥ 22.16 ॥
17. తద్వాల్లివచనాచ్ఛాంతః కుర్వన్ముక్తమతంద్రితః ।
జగ్రాహ సోఽభ్యనుజ్ఞాతః మాలాం తాం చైవ కాంచనీమ్ ॥22.17॥
18. తాం మాలాం కాంచనీం దత్వా వాలీ దృష్ట్వాఽఽత్మజం స్థితమ్ ।
సంసిద్ధః ప్రేత్యభావాయ స్నేహోదంగదమబ్రవీత్ ॥ 22.18 ॥
19. దేశకాలౌ భజిస్వాద్య క్షమమాణః ప్రియాప్రియే ।
సుఖదుఃఖసహః కాలే సుగ్రీవవశగో భవ ॥ 22.19 ॥
20. యథా హి త్వం మహాబాహో లాలితస్సతతం మయా ।
న తథా వర్తమానం త్వాం సుగ్రీవో బహు మంస్యతే ॥ 22.20 ॥
21. మాఽస్యామిత్రైర్గతం గచ్ఛేః మా శత్రుభిరరిందమ ।
భర్తురర్థపరో దాంతః సుగ్రీవవశగో భవ ॥ 22.21 ॥
22. న చాతిప్రణయః కార్యః కర్తవ్యోఽప్రణయశ్చ తే ।
ఉభయం హి మహాన్ దోషః తస్మాదంతరదృగ్భవ ॥ 22.22 ॥
23. ఇత్యుక్త్వాఽఽథ వివృత్తాక్షః శరసంపీడితో భృశమ్ ।
వివృత్తైర్దశనైర్భీమైః బభూవోత్క్రాంతజీవితః ॥ 22.23 ॥

24. తతో విచుక్రుశుస్తత్ర వానరా హరియూథపాః ।
పరిదేవయమానాస్తే సర్వే ప్లవగపుంగవాః ॥ 22.24 ॥
25. కిష్కింధా హ్యద్య శూన్యాఽసీత్ స్వర్గతే వానరాధిపే ।
ఉద్యానాని చ శూన్యాని పర్వతాః కాననాని చ ।
హతే ప్లవగశార్దూలే నిప్రుభా వానరాః కృతాః ॥ 22.25 ॥
26. యస్య వేగేన మహతా కాననాని వనాని చ ।
పుష్పోఘేణానుబధ్యంతే కరిష్యతి తదద్య కః ॥ 22.26 ॥
27. యేన దత్తం మహద్భ్యుద్ధం గంధర్వస్య మహాత్మనః ।
గోలభస్య మహాబాహోః దశవర్షాణి పంచ చ ॥ 22.27 ॥
28. నైవ రాత్రౌ న దివసే తద్యుద్ధముపశామ్యతి ।
తతస్తు షోడశే వర్షే గోలభో వినిపాతితః ॥ 22.28 ॥
29. హత్వా తం దుర్వినీతం తు వాలీ దంష్ట్రాకరాళవాన్ ।
సర్వాభయకరోఽస్మాకం కథమేష నిపాతితః ॥ 22.29 ॥
30. హతే తు వీరే ప్లవగాధిపే తదా
    ప్లవంగమాస్తత్ర న శర్మ లేభిరే ।
వనేచరాస్సింహయుతే మహావనే
    యథా హి గావో నిహతే గవాంపతౌ ॥ 22.30 ॥
31. తతస్తు తారా వ్యసనార్ణవాప్లుతా
    మృతస్య భర్తుర్వదనం సమీక్ష్వ సా ।
జగామ భూమిం పరిరభ్య వాలినం
    మహాద్రుమం భిన్నమివాశ్రితా లతా ॥ 22.31 ॥ (2 సార్లు)
సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ద్వావింశ స్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే త్రయోవింశస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

32. తతస్సముపజిఘ్రంతీ కపిరాజస్య తన్ముఖమ్ ।
పతిం లోకాచ్ఛ్చుతం తారా మృతం వచనమబ్రవీత్ ॥23.1॥ (2 సార్లు)
33. శేషే త్వం విషమే దుఃఖమ్ అకృత్వా వచనం మమ ।
ఉపలోపచితే వీర సుదుఃఖే వసుధాతలే ॥ 23.2 ॥
34. మత్తః ప్రియతరా నూనం వానరేంద్ర మహీ తవ ।
శేషే హి తాం పరిష్వజ్య మాం చ న ప్రతిభాషసే ॥ 23.3 ॥
35. సుగ్రీవస్య వశం ప్రాప్తః విధిరేష భవత్యహో ।
సుగ్రీవ ఏవ విక్రాంతః వీర సాహసికప్రియ ॥ 23.4 ॥
36. ఋక్షవానరముఖ్యాస్త్యాం బలినః పర్యుపాసతే ।
ఏషాం విలపితం కృచ్ఛ్రమ్ అంగదస్య చ శోచతః ।
మమ చేమాం గిరం శ్రుత్వా కిం త్వం న ప్రతిబుధ్యసే ॥ 23.5 ॥
37. ఇదం తద్వీరశయనం యత్ర శేషే హతో యుధి ।
శాయితా నిహతా యత్ర త్వయైవ రిపవః పురా ॥ 23.6 ॥
38. విశుద్ధసత్త్వాభిజన ప్రియయుద్ధ మమ ప్రియ ।
మామనాథాం విహాయైకాం గతస్త్వమసి మానద ॥ 23.7 ॥
39. శూరాయ న ప్రదాతవ్యా కన్యా ఖలు విపశ్చితా ।
శూరభార్యాం హతాం పశ్య సద్యో మాం విధవాం కృతామ్ ॥23.8॥
40. అవభగ్నుశ్చ మే మానః భగ్నా మే శాశ్వతీ గతిః ।
అగాధే చ నిమగ్నాస్మి విపులే శోకసాగరే ॥ 23.9 ॥
41. అశ్మసారమయం నూనమ్ ఇదం మే హృదయం దృఢమ్ ।
భర్తారం నిహతం దృష్ట్వా యన్నాద్య శతధా గతమ్ ॥ 23.10 ॥
42. సుహృచ్చైవ హి భర్తా చ ప్రకృత్యా మమ చ ప్రియః ।
అహవే చ పరాక్రాంతః శూరః పంచత్వమాగతః ॥ 23.11 ॥

43. పతిహీనా తు యా నారీ కామం భవతు పుత్రిణీ ।
ధనధాన్వైస్సుపూర్ణాఽపి విధవేత్యుచ్యతే జనైః ॥ 23.12 ॥
44. స్వగాత్రప్రభవే వీర శేషే రుధిరమండలే ।
కృమిరాగపరిస్తోమే త్వమాత్మశయనే యథా ॥ 23.13 ॥
45. రేణుశోణితసంవీతం గాత్రం తవ సమంతతః ।
పరిరబ్ధం న శక్నోమి భుజాభ్యాం ప్లవగర్షభ ॥ 23.14 ॥
46. కృతకృత్యోఽద్య సుగ్రీవః వైరేఽస్మిన్నతిదారుణే ।
యస్య రామ విముక్తేన హృతమేకేషుణా భయమ్ ॥ 23.15 ॥
47. శరణ హృది లగ్నేన గాత్రసంస్పర్శనే తవ ।
వార్యామి త్వాం నిరీక్షంతీ త్వయి పంచత్వమాగతే ॥ 23.16 ॥
48. ఉద్భుబర్హ శరం నీల తస్య గాత్రగతం తదా ।
గిరిగహ్వరసంలీనం దీప్తమాశీవిషం యథా ॥ 23.17 ॥
49. తస్య నిష్ఠుష్యమాణస్య బాణస్య చ బభౌ ద్యుతిః ।
అస్తమస్తకసంరుద్ధః రశ్మిర్దినకరా దివ ॥ 23.18 ॥
50. పేతుః క్షతజధారాస్తు వ్రణ్యేభ్యస్తస్య సర్వశః ।
తామ్రగైరికసంపృక్తా ధారా ఇవ ధరాధరాత్ ॥ 23.19 ॥
51. అవకీర్ణం విమార్జంతీ భర్తారం రణరేణునా ।
అస్రైర్నయనజైశ్చారం సిషేచాస్త్రసమాహతమ్ ॥ 23.20 ॥
52. రుధిరోక్షిత సర్వాంగం దృష్ట్వా వినిహతం పతిమ్ ।
ఉవాచ తారా పింగాక్షం పుత్రమంగదమంగనా ॥ 23.21 ॥
53. అవస్థాం పశ్చిమాం పశ్య పితుః పుత్ర సుదారుణామ్ ।
సంప్రసక్తస్య వైరస్య గతోఽంతః పాపకర్మణా ॥ 23.22 ॥
54. బాలసూర్యోదయతనుం ప్రయాంతం యమసాదనమ్ ।
అభివాదయ రాజానం పితరం పుత్ర మానదమ్ ॥ 23.23 ॥
55. ఏవముక్తస్సముత్థాయ జగ్రాహ చరణౌ పితుః ।
భుజాభ్యాం పీనవృత్తాభ్యామ్ అంగదోఽహమితి బ్రువన్ ॥ 23.24 ॥

56. అభివాదయమానం త్వామ్ అంగదం త్వం యథా పురా ।
దీర్ఘాయుర్భవ పుత్రేతి కిమర్థం నాభిభాషసే ॥ 23.25 ॥
57. అహం పుత్రసహాయా త్వామ్ ఉపాసే గతచేతసమ్ ।
సింహేన నిహతం సద్యః గోస్సవత్సేవ గోవృషమ్ ॥ 23.26 ॥
58. ఇష్ట్వా సంగ్రామయజ్ఞేన రామప్రహరణాంభసి ।
అస్మిన్నవభృథే స్నాతః కథం పత్వ్యా మయా వినా ॥ 23.27 ॥
59. యా దత్తా దేవరాజేన తవ తుష్టేన సంయుగే ।
శాతకుంభమయీం మాలాం తాం తే పశ్యామి నేహ కిమ్ ॥23.28॥
60. రాజశ్రీర్న జహాతి త్వాం గతాసుమపి మానద ।
సూర్యస్యావర్తమానస్య చైలరాజమివ ప్రభా ॥ 23.29 ॥
61. న మే వచః పథ్య మిదం త్వయా కృతం
న చాస్మి శక్తా వినివారణే తవ ।
హతా సుపుత్రాఽస్మి హతేన సంయుగే
సహ త్వయా శ్రీర్విజహాతి మామిహ ॥ 23.30 ॥ (2 సార్లు)
- సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥
- ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే త్రయోవింశస్సర్గః**

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే చతుర్వింశస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

62. తాం చాశ్రువేగేన దురాసదేన
త్వభిష్లుతాం శోకమహార్ణవేన ।
పశ్యంస్తదా వాల్యనుజస్తరస్వీ
భ్రాతుర్వధేనాప్రతిమేన తేపే ॥24.1॥(2 సార్లు)

63. స బాష్పపూర్ణేన ముఖేన వీక్ష్య, క్షణేన నిర్విణ్ణమనా మనస్వీ ।
జగామ రామస్య శనైస్సమీపం, భృత్యైర్వృతస్సంపరిదూయమానః ॥
॥ 24.2 ॥
64. స తం సమాసాద్య గృహీతచాపమ్, ఉదాత్తమాశీవిషతుల్యబాణమ్ ।
యశస్వినం లక్షణలక్షితాంగమ్, అవస్థితం రాఘవమిత్యవాచ ॥
॥ 24.3 ॥
65. యథాప్రతిజ్ఞాతమిదం నరేంద్ర, కృతం త్వయా దృష్టఫలం చ కర్మ ।
మమాద్య భోగేషు నరేంద్రపుత్ర, మనో నివృత్తం సహ జీవితేన ॥
॥ 24.4 ॥
66. అస్యాం మహిష్యాం తు భృశం రుదంత్యాం,
పురే చ విక్రోశతి దుఃఖతప్తే ।
హతేఽగ్రజే సంశయితేఽగదే చ
న రామ రాజ్యే రమతే మనో మే ॥ 24.5 ॥
67. క్రోధాదమర్షాదతివిప్రధర్షాత్
భ్రాతుర్వధో మేఽనుమతః పురస్తాత్ ।
హతే త్విదానీం హరియూథపేఽస్మిన్
సుతీవ్రమిక్ష్వాకుకుమార తస్యే ॥ 24.6 ॥
68. శ్రేయోఽద్య మన్యే మమ శైలముఖ్యే, తస్మిన్నివాసశ్చిరమృశ్యమూకే ।
యథా తథా వర్తయతస్స్వవృత్త్వా, నేమం నిహత్య త్రిదివస్య లాభః ॥
॥ 24.7 ॥
69. న త్వాం జిఘాంసామి చరేతి యన్మామ్
అయం మహాత్మా మతిమానువాచ ।
తస్యైవ తద్రామ వచోఽనురూపమ్
ఇదం పునః కర్మ చ మేఽనురూపమ్ ॥ 24.8 ॥
70. భ్రాతా కథం నామ మహాగుణస్య, భ్రాతుర్వధం రాఘవ రోచయేత ।
రాజ్యస్య దుఃఖస్య చ వీరసారం, న చింతయన్ కామపురస్కృతస్సన్ ॥
॥ 24.9 ॥

71. వధో హి మే మతో నాసీత్ స్వమాహాత్మావ్యతిక్రమాత్ ।
మమాసీద్బుద్ధిదౌరాత్మాత్ ప్రాణహారీ వ్యతిక్రమః ॥ 24.10 ॥
72. ద్రుమశాఖావభగ్నోఽహం ముహూర్తం పరినిష్టనన్ ।
సాన్వయిత్వా త్వనేనోక్తః న పునః కర్తుమర్హసి ॥ 24.11 ॥
73. భ్రాతృత్వమార్యభావశ్చ ధర్మశ్చానేన రక్షితః ।
మయా క్రోధశ్చ కామశ్చ కపిత్వం చ ప్రదర్శితమ్ ॥ 24.12 ॥
74. అచింతనీయం పరివర్జనీయమ్, అనీప్సనీయం స్వనవేక్షణీయమ్ ।
ప్రాప్తోఽస్మి పాప్మానమిమం నరేంద్ర, భ్రాతుర్వధాత్వాష్ట్రవధాదివేంద్రః॥
॥ 24.13 ॥
75. పాప్మానమింద్రస్య మహీ జలం చ, వృక్షాశ్చ కామం జగృహు స్త్రియశ్చ ।
కో నామ పాప్మానమిమం క్షమేత, శాఖామృగస్య ప్రతిపత్తుమిచ్ఛన్ ॥
॥ 24.14 ॥
76. నార్వామి సంమానమిమం ప్రజానాం
న యౌవరాజ్యం కుత ఏవ రాజ్యమ్ ।
అధర్మయుక్తం కులనాశయుక్తమ్
ఏవంవిధం రాఘవ కర్మ కృత్వా ॥ 24.15 ॥
77. పాపస్య కర్తాఽస్మి విగర్హితస్య, క్షుద్రస్య లోకాపకృతస్య చైవ ।
శోకో మహాన్ మామభివర్తతేఽయం, వృష్టేర్యథా నిమ్నమివాంబువేగః ॥
॥ 24.16 ॥
78. సోదర్యఘాతాపరగాత్రవాలః, సంతాపహస్తాక్షిశిరోవిషాణః ।
వినోమయో మామభిహంతి హస్తీ, దృప్తో నదీకూలమివ ప్రవృద్ధః ॥
॥ 24.17 ॥
79. అంహో బతేదం నృవరావిషహ్య, నివర్తతే మే హృది సాధువృత్తమ్ ।
వివర్ణమగ్నౌ పరితప్యమానం, కిట్టం యథా రాఘవ జాతరూపమ్ ॥
॥ 24.18 ॥
80. మహాబలానాం హరియూధపానామ్, ఇదం కులం రాఘవ మన్నిమిత్తమ్ ।
అస్యాంగదస్యాపి చ శోకతాపాత్, అర్థస్థితప్రాణమితీవ మన్యే ॥
॥ 24.19 ॥

81. సుతస్సులభ్యస్సుజనస్సువశ్యః, కుతస్సుపుత్రస్సదృశోఽగదేన ।
న చాపి విద్యేత స వీర దేశః, యస్మిన్భవేత్సోదరసన్నికర్షః ॥24.20॥
82. యద్యంగదో వీర వర్హా జీవేత్, జీవేచ్చ మాతా పరిపాలనార్థమ్ ।
వినా తు పుత్రం పరితాపదీనా, తారా న జీవేదితి నిశ్చితం మే ॥
॥ 24.21 ॥
83. సోఽహం ప్రవేక్ష్యామ్యతిదీప్తమగ్నిం, భ్రాత్రా చ పుత్రేణ చ సఖ్యమిచ్ఛన్ ।
ఇమే విచేప్యంతి హరిప్రవీరాః సీతాం నిదేశే తవ వర్తమానాః ॥
॥ 24.22 ॥
84. కృత్నుం తు తే సేత్స్వతి కార్యమేతత్, మయ్యప్రతీతే మనుజేంద్రపుత్ర ।
కులస్య హంతారమజీవనార్హం, రామానుజానీహి కృతాగసం మామ్ ॥
॥24.23॥
85. ఇత్యేవమార్తస్య రఘుప్రవీరః, శ్రుత్వా వచోవాల్యనుజస్య తస్య ।
సంజాతబాష్పః పరవీరహంతా, రామో ముహూర్తం విమనా బభూవ ॥
॥ 24.24 ॥
86. తస్మిన్ క్షణేఽభీక్షమవేక్ష్యమాణః, క్షితిక్షమావాన్ భువనస్య గోప్తా ।
రామో రుదంతీం వ్యసనే నిమగ్నాం, సముత్సుకస్సోఽథ దదర్శ తారామ్
॥ 24.25 ॥
87. తాం చారునేత్రాం కపిసింహనాథం, పతిం సమాశ్లిష్య తదా శయానామ్ ।
ఉత్థాపయామాసురదీనసత్త్వాం, మంత్రిప్రధానాః కపివీరపత్నీమ్ ॥
॥ 24.26 ॥
88. సా విస్ఫురంతీ పరిరభ్యమాణా, భర్తుః సకాశాదపనీయమానా ।
దదర్శ రామం శరచాపపాణిం, స్వతేజసా సూర్యమివ జ్వలంతమ్ ॥
॥ 24.27 ॥
89. సుసంవృతం పార్థివలక్షణైశ్చ, తం చారునేత్రం మృగశాబనేత్రా ।
అదృష్టపూర్వం పురుషప్రధానమ్, అయం స కాకుత్స్థ ఇతి ప్రజిజ్ఞే ॥
॥ 24.28 ॥

90. తస్యేంద్రకల్పస్య దురాసదస్య, మహానుభావస్య సమీపమార్యా ।
ఆర్తాఽతితూర్ణం వ్యసనాభిపన్నా, జగామ తారా పరివిహ్వలంతీ ॥
॥ 24.29 ॥
91. సా తం సమాసాద్య విశుద్ధసత్త్వా, శోకేన సంభ్రాంతశరీరభావా ।
మనస్వినీ వాక్యమువాచ తారా, రామం రణోత్కర్షణలబ్ధలక్షమ్ ॥
॥ 24.30 ॥
92. త్వమప్రమేయశ్చ దురాసదశ్చ, జితేంద్రియశ్చోత్తమ ధార్మికశ్చ ।
అక్షయ్యకీర్తిశ్చ విచక్షణశ్చ, క్షితిక్షమావాన్ క్షతజోపమాక్షః ॥24.31 ॥
93. త్వమాత్తబాణాసనబాణపాణిః మహాబలస్సంహననోపపన్నః ।
మనుష్యదేహాభ్యుదయం విహాయ, దివ్యేన దేహాభ్యుదయేన యుక్తః ॥
॥ 24.32 ॥
94. యేనైకబాణేన హతః ప్రియో మే, తే నైవ మాం త్వం జహి సాయకేన ।
హతా గమిష్యామి సమీపమస్య, న మామృతే రామ రమేత వాలీ ॥
॥ 24.33 ॥
95. స్వర్గేఽపి పద్మామలపత్రనేత్రః, సమేత్య సంప్రేక్ష్య చ మామపశ్యన్ ।
న హ్యేష ఉచ్చావచతామ్రచూడా, విచిత్రవేషాప్పరసోఽభజిష్యత్ ॥
॥ 24.34 ॥
96. స్వర్గేఽపి శోకం చ వివర్ణతాం చ, మయా వినా ప్రాప్స్యతి వీరవాలీ ।
రమ్యే నగేంద్రస్య తటావకాశే, విదేహకన్యారహితో యథా త్వమ్ ॥
॥ 24.35 ॥
97. త్వం వేత్థ యావద్వనితావిహీనః, ప్రాప్నోతి దుఃఖం పురుషః కుమారః ।
తత్త్వం ప్రజానన్ జహి మాం న వాలీ, దుఃఖం మమాదర్శనజం భజేత ॥
॥ 24.36 ॥
98. యచ్చాపి మన్యేత భవాన్మహాత్మా, స్త్రీఘాతదోషో న భవేత్తు మహ్యామ్ ।
ఆత్మేయమస్యేతి చ మాం జహి త్వం, న స్త్రీవధస్త్వాన్మనుజేంద్రపుత్ర ।
శాస్త్రప్రయోగాత్ వివిధాచ్చ వేదాత్ ఆత్మా హ్యానన్యః పురుషస్య దారాః ॥
॥ 24.37 ॥

99. దారప్రదానాన్న హి దానమన్యత్, ప్రదృశ్యతే జ్ఞానవతాం హి లోకే ||
|| 24.38 ||
100. త్వం చాపి మాం తస్య మమ ప్రియస్య, ప్రదాస్యసే ధర్మమవేక్ష్య వీర |
అనేన దానేన న లప్స్యసే త్వమ్, అధర్మయోగం మమ వీరఘాతాత్ ||
|| 24.39 ||
101. ఆర్తామనాథామపనీయమానామ్, ఏవం విధామర్హసి మాం నిహంతుమ్ |
అహం హి మాతంగవిలాసగామినా, ప్లవంగమానామృషభేణ ధీమతా |
వినా వరార్హోత్తమహేమమాలినా, చిరం న శక్స్వామి నరేంద్ర జీవితుమ్
|| 24.40 ||
102. ఇత్యేవముక్తస్తు విభుర్మహాత్మా, తారాం సమాశ్వాస్య హితం బభాషే ||
|| 24.41 ||
103. మా వీరభార్యే విమతిం కురుష్వ, లోకో హి సర్వో విహితో విధాత్రా |
తం చైవ సర్వం సుఖదుఃఖయోగం, లోకోఽబ్రవీత్తేన కృతం విధాత్రా ||
|| 24.42 ||
104. త్రయో హి లోకా విహితం విధానం, నాతిక్రమంతే వశగా హి తస్య |
ప్రీతిం పరాం ప్రాప్స్యసి తాం తథైవ, పుత్రస్తు తే ప్రాప్స్యతి యౌవరాజ్యమ్ |
ధాత్రా విధానం విహితం తథైవ, న శూరపత్న్యః పరిదేవయన్తి ||
|| 24.43 ||
105. ఆశ్వాసితా తేన తు రాఘవేణ, ప్రభావయుక్తేన పరంతపేన |
సా వీరపత్నీ ధ్వనతా ముఖేన, సువేషరూపా విరరామ తారా ||
|| 24.44 || (2 సార్లు)
- సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం |
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ||

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే చతుర్వింశస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే పంచవింశస్సర్గః
 సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
 మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

106. సుగ్రీవం చైవ తారాం చ సాంగదం సహలక్షణః ।
 సమానశోకః కాకుత్స్థ సాంత్వయన్నిదమబ్రవీత్ ॥ 25.1 ॥ (2 సార్లు)
107. న శోకపరితాపేన శ్రేయసా యుజ్యతే మృతః ।
 యదత్రానంతరం కార్యం తత్సమాధాతుమర్హథ ॥ 25.2 ॥
108. లోకవృత్తమనుష్టేయం కృతం వో బాష్పమోక్షణమ్ ।
 న కాలాదుత్తరం కించిత్ కర్మ శక్యముపాసితమ్ ॥ 25.3 ॥
109. నియతిః కారణం లోకే నియతిః కర్మసాధనమ్ ।
 నియతిస్సర్వభూతానాం నియోగేష్విహా కారణమ్ ॥ 25.4 ॥
110. న కర్తా కస్యచిత్కశ్చిత్ నియోగే చాపి నేశ్వరః ।
 స్వభావే వర్తతే లోకః తస్య కాలః పరాయణమ్ ॥ 25.5 ॥
111. న కాలః కాలమత్యేతి న కాలః పరిహీయతే ।
 స్వభావం చ సమాసాద్య న కశ్చిదతివర్తతే ॥ 25.6 ॥
112. న కాలస్యాస్తి బంధుత్వం న హేతుర్న పరాక్రమః ।
 న మిత్రజ్ఞాతిసంబంధః కరణం నాత్మనో వశః ॥ 25.7 ॥
113. కింతు కాలపరీణామః ద్రష్టవ్యస్సాధు పశ్యతా ।
 ధర్మశ్చార్థశ్చ కామశ్చ కాలక్రమసమాహితాః ॥ 25.8 ॥
114. ఇతస్సాం ప్రకృతిం వాలీ గతః ప్రాప్తః క్రియాఫలమ్ ।
 ధర్మార్థకామసంయోగైః పవిత్రం ప్లవగేశ్వరః ॥ 25.9 ॥
115. స్వధర్మస్య చ సంయోగాత్ జితస్తేన మహాత్మనా ।
 స్వర్గః పరిగృహీతశ్చ ప్రాణానపరిరక్షతా ॥ 25.10 ॥
116. ఏషా వై నియతిశ్రేష్ఠా యాం గతో హరియూథపః ।
 తదలం పరితాపేన ప్రాప్తకాలముపాస్యతామ్ ॥ 25.11 ॥

117. వచనాంతే తు రామస్య లక్ష్మణః పరవీరహా ।
అవదత్ప్రశ్రితం వాక్యం సుగ్రీవం గతచేతసమ్ ॥ 25.12 ॥
118. కురు త్వమస్య సుగ్రీవ ప్రేతకార్యమనంతరమ్ ॥ 25.13 ॥
119. తారాంగదాభ్యాం సహితః వాలినో దహనం ప్రతి ।
సమాజ్ఞాపయ కాష్ఠాని శుష్కాణి చ బహూని చ ॥ 25.14 ॥
120. చందనాదీని దివ్యాని వాలిసంస్కారకారణాత్ ।
సమాశ్వాసయ చైనం త్వమ్ అంగదం దీనచేతసమ్ ॥ 25.15 ॥
121. మా భూర్బాలిశబుద్ధిస్త్వం త్వదధీనమిదం పురమ్ ।
అంగదస్త్వానయేన్మాత్యం వస్త్రాణి వివిధాని చ ।
ఘృతం తైలమథో గంధాన్ యచ్ఛాత్ర సమనంతరమ్ ॥ 25.16 ॥
122. త్వం తార శిబికాం శీఘ్రమ్ ఆదాయాగచ్ఛ సంభ్రమాత్ ।
త్వరా గుణవతీ యుక్తా హ్యస్మిన్కాలే విశేషతః ॥ 25.17 ॥
123. సజ్జీభవంతు ప్లవగాః శిబికా వహనోచితాః ।
సమర్థా బలినశ్చైవ నిర్హరిష్యంతి వాలినమ్ ॥ 25.18 ॥
124. ఏవముక్త్వా తు సుగ్రీవం సుమిత్రానందవర్ధనః ।
తస్థౌ భ్రాతృసమీపస్థః లక్ష్మణః పరవీరహా ॥ 25.19 ॥
125. లక్ష్మణస్య వచశ్రుత్వా తారస్సంభ్రాంతమానసః ।
ప్రవివేశ గుహం శీఘ్రం శిబికాసక్తమానసః ॥ 25.20 ॥
126. ఆదాయ శిబికాం తారః స తు పర్యాపతత్పునః ॥ 25.21 ॥
127. వానరైరుహ్యమానాం తాం శూరైరుద్వహనోచితైః ।
దివ్యాం భద్రాసనయుతాం శిబికాం స్యందనోపమామ్ ॥ 25.22 ॥
128. పక్షికర్మభిరాచిత్రాం ద్రుమకర్మవిభూషితామ్ ।
ఆచితాం చిత్రపత్తీభిః సునివిష్టాం సమంతతః ॥ 25.23 ॥
129. విమానమివ సిద్ధానాం జాలవతాయనావృతామ్ ।
సునియుక్తాం విశాలాం చ సుకృతాం విశ్వకర్మణా ॥ 25.24 ॥

130. దారుపర్వతకోపేతాం చారుకర్మపరిష్కృతామ్ ।
వరాభరణహారైశ్చ చిత్రమాలోప్యశోభితామ్ ॥ 25.25 ॥
131. గుహాగహనసంఛన్నాం రక్తచందన రూషితామ్ ।
పుష్పైఃపైస్సమభిచ్ఛన్నాం పద్మమాలాభిరేవ చ ।
తరుణాదిత్యవర్ణాభిః భ్రాజమానాభిరావృతామ్ ॥ 25.26 ॥
132. ఈదృశీం శిబికాం దృష్ట్వా రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ।
క్షిప్రం వినీయతాం వాలీ ప్రేతకార్యం విధీయతామ్ ॥ 25.27 ॥
133. తతో వాలినముద్యమ్య సుగ్రీవశ్శిబికాం తదా ।
ఆరోపయత విక్రోశన్ అంగదేన సహైవ తు ॥ 25.28 ॥
134. ఆరోప్య శిబికాం చైవ వాలినం గతజీవితమ్ ।
అలంకారైశ్చ వివిధైః మాత్యైర్వస్తైశ్చభూషితమ్ ॥ 25.29 ॥
135. అజ్ఞాపయత్తదా రాజా సుగ్రీవః ప్లవగేశ్వరః ।
ఔర్ధ్వదైహికమార్యస్య క్రియతామనురూపతః ॥ 25.30 ॥
136. విశ్రాణయంతో రత్నాని వివిధాని బహూన్యపి ।
అగ్రతః ప్లవగా యాంతు శిబికాసమనంతరమ్ ॥ 25.31 ॥
137. రాజ్ఞామృద్ధివిశేషా హి దృశ్యంతే భువి యాదృశాః ।
తాదృశం వాలినః క్షిప్రం ప్రాకుర్వన్నార్ధ్వ దైహికమ్ ॥ 25.32 ॥
138. అంగదం పరిగృహ్యోశు తారప్రభృతయస్తదా ।
క్రోశంతః ప్రయయుస్సర్వే వానరా హతబాంధవాః ॥ 25.33 ॥
139. తతః ప్రణిహితాస్సర్వాః వానర్యోఽస్య వశానుగాః ।
చుక్రుశుర్వీర వీరేతి భూయః క్రోశంతి తాస్త్రియః ॥ 25.34 ॥
140. తారాప్రభృతయస్సర్వాః వానర్యో హతయాధపాః ।
అనుజగ్ముర్హి భర్తారం క్రోశంత్యః కరుణస్వనాః ॥ 25.35 ॥
141. తాసాం రుదితశబ్దేన వానరీణాం వనాంతరే ।
వనాని గిరయస్సర్వే విక్రోశంతీవ సర్వతః ॥ 25.36 ॥

142. పులినే గిరినద్యాస్తు వివిక్తే జలసంవృతే ।
చితాం చక్రుస్సుబహవః వానరాశ్శోకకర్మితాః ॥ 25.37 ॥
143. అవరోప్య తతస్సుంధాతె శిబికాం వహనోచితాః ।
తస్థురేకాంతమాశ్రిత్య సర్వే శోకసమన్వితాః ॥ 25.38 ॥
144. తతస్తారా పతిం దృష్ట్వా శిబికాతలశాయినమ్ ।
ఆరోప్యాంకే శిరస్తస్య విలలాప సుదుఃఖితా ॥ 25.39 ॥
145. హో వానరమహారాజ హో నాథ మమ వత్సల ।
హో మహార్థ మహాబాహో హో మమ ప్రియ పశ్య మామ్ ।
జనం న పశ్యసీమం త్వం కస్మాచ్ఛోకాభిపీడితమ్ ॥ 25.40 ॥
146. ప్రహృష్టమివ తే వక్త్రం గతాసోరపి మానద ।
అస్తార్కసమవర్ణం చ లక్ష్మతే జీవతో యథా ॥ 25.41 ॥
147. ఏష త్వాం రామరూపేణ కాలః కర్షతి వానర ।
యేన స్మ విధవాస్సర్వాః కృతా ఏకేషుణా వనే ॥ 25.42 ॥
148. ఇమాస్తాస్తవ రాజేంద్ర వానర్యో వల్లభాస్సదా ।
పాదైర్వికృష్టమధ్వానమ్ ఆగతాః కిం న బుధ్యసే ।
తవేష్టా నను నామైతా భార్యాశ్చంద్రనిభాననాః ॥ 25.43 ॥
149. ఇదానీం నేక్షసే కస్మాత్ సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరమ్ ।
ఏతే హి సచివా రాజన్ తారప్రభృతయస్తవ ॥ 25.44 ॥
150. పురవాసీ జనశ్చాయం పరివార్యాః సతేఽనఘ ।
విసర్జయైతాన్ ప్లవగాన్ యథోచితమరిందమ ।
తతః క్రీడామహే సర్వాః వనేషు మదనోత్కటాః ॥ 25.45 ॥
151. ఏవం విలపతీం తారాం పతిశోకపరిఘ్నతామ్ ।
ఉత్థాపయంతిస్మ తదా వానర్యశ్శోకకర్మితాః ॥ 25.46 ॥
152. సుగ్రీవేణ తతస్సార్థమ్ అంగదః పితరం రుదన్ ।
చితామారోపయామాస శోకేనాభిహతేంద్రియః ॥ 25.47 ॥
153. తతోఽగ్నిం విధివద్దత్వా సోఽపసవ్యం చకార హ ।
పితరం దీర్ఘమధ్వానం ప్రస్థితం వ్యాకులేంద్రియః ॥ 25.48 ॥

154. సంస్కృత్య వాలినం తే తు విధిపూర్వం ప్లవంగమాః ।
ఆజగ్మురుదకం కర్తుం నదీం శీతజలాం శివామ్ ॥ 25.49 ॥

155. తతస్తే సహితాస్తత్ర హ్యంగదం స్థాప్య చాగ్రతః ।
సుగ్రీవతారాసహితాః సిషిచుర్వాల్వినే జలమ్ ॥ 25.50 ॥

156. సుగ్రీవేణైవ దీనేన దీనో భూత్వా మహాబలః ।
సమానశోకః కాకుత్స్థః ప్రేతకార్యాణ్యకారయత్ ॥ 25.51 ॥

157. తతస్తు తం వాలినమగ్ర్యపౌరుషం,
ప్రకాశమిక్ష్వాకువరేషుణా హతమ్ ।
ప్రదీప్య దీప్తాగ్నిసమౌజసం తదా
సలక్ష్మణం రామముపేయివాన్ హరిః ॥ 25.52 ॥ (2 సార్లు)
సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే షడ్వింశస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే షడ్వింశ స్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

158. తతశ్శోకాభిసంతప్తం సుగ్రీవం క్లిన్నవాససమ్ ।
శాఖామృగమహామాత్రాః పరివార్యోపతస్థిరే ॥ 26.1 ॥ (2 సార్లు)

159. అభిగమ్య మహాబాహుం రామమక్లిష్టకారిణమ్ ।
స్థితాః ప్రాంజలయస్సర్వే పితామహమివర్షయః ॥ 26.2 ॥

160. తతః కాంచనశైలాభః తరుణార్కనిభాననః ।
అబ్రవీత్ప్రాంజలిర్వాక్యం హనుమాన్మారుతాత్మజః ॥ 26.3 ॥

161. భవత్ప్రసాదాత్ సుగ్రీవః పితృపైతామహం మహత్ ।
వానరాణాం సుదుష్ప్రాపం ప్రాప్తో రాజ్యమిదం ప్రభో ॥ 26.4 ॥

162. భవతా సమనుజ్ఞాతః ప్రవిశ్య నగరం శుభమ్ ।
సంవిధాస్యతి కార్యాణి సర్వాణి ససుహృజ్జనః ॥ 26.5 ॥

163. స్నాతోఽయం వివిధైర్గంధైః ఔషధైశ్చ యథావిధి ।
అర్చయిష్యతి రత్నైశ్చ మాల్యైశ్చ త్వాం విశేషతః ॥ 26.6 ॥
164. ఇమాం గిరిగుహాం రమ్యామ్ అభిగంతుమితోఽర్హసి ।
కురుష్య స్వామిసంబంధం వానరాన్ సంప్రహర్షయన్ ॥ 26.7 ॥
165. ఏవముక్తో హనుమతా రాఘవః పరవీరహా ।
ప్రత్యువాచ హనూమంతం బుద్ధిమాన్వాక్యకోవిదః ॥ 26.8 ॥
166. చతుర్దశ సమాస్సౌమ్య గ్రామం వా యది వా పురమ్ ।
న ప్రవేక్ష్యామి హనుమాన్ పితుర్నిర్దేశపాలకః ॥ 26.9 ॥
167. సుసమృద్ధాం గుహాం రమ్యాం సుగ్రీవో వానరర్షభః ।
ప్రవిష్టో విధివద్వీరః క్షిప్రం రాజ్యేఽభిషిచ్యతామ్ ॥ 26.10 ॥
168. ఏవముక్త్వా హనూమంతం రామస్సుగ్రీవమబ్రవీత్ ।
వృత్తజ్ఞో వృత్తసంపన్నమ్ ఉదారబలవిక్రమమ్ ॥ 26.11 ॥
169. ఇమమప్యంగదం వీర యౌవరాజ్యేఽభిషేచయ ।
జ్యేష్ఠస్య న సుతో జ్యేష్ఠః సదృశో విక్రమేణ తే ।
అంగదోఽయమదీనాత్మా యౌవరాజ్యస్య భాజనమ్ ॥ 26.12 ॥
170. పూర్వోఽయం వార్షికో మాసః శ్రావణస్సలిలాగమః ।
ప్రవృత్తాస్సౌమ్య చత్వారః మాసా వార్షికసంజ్ఞకాః ॥ 26.13 ॥
171. నాయముద్యోగసమయః ప్రవిశ త్వం పురీం శుభామ్ ।
అస్మిన్వత్స్వామ్యహం సౌమ్య పర్వతే సహలక్షణః ॥ 26.14 ॥
172. ఇయం గిరిగుహా రమ్యా విశాలా యుక్తమారుతా ।
ప్రభూతసలిలా సౌమ్య ప్రభూతకమలోత్పలా ॥ 26.15 ॥
173. కార్తికే సమనుప్రాప్తే త్వం రావణవధే యత ।
ఏష నస్సమయః సౌమ్య ప్రవిశ త్వం స్వమాలయమ్ ॥ 26.16 ॥
174. అభిషిక్తస్వరాజ్యే చ సుహృదస్సంప్రహర్షయ ॥ 26.17 ॥
175. ఇతి రామాభ్యనుజ్ఞాతః సుగ్రీవో వానరాధిపః ।
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం కిష్కింధాం వాలిపాలితామ్ ॥ 26.18 ॥

176. తం వానరసహస్రాణి ప్రవిష్టం వానరేశ్వరమ్ ।
అభివాద్య ప్రవిష్టాని సర్వతః పర్యవారయన్ ॥ 26.19 ॥
177. తతః ప్రకృతయస్సర్వాః దృష్ట్వా హరిగణేశ్వరమ్ ।
ప్రణమ్య మూర్ధ్నా పతితాః వసుధాయాం సమాహితాః ॥ 26.20 ॥
178. సుగ్రీవః ప్రకృతీస్సర్వాః సంభాష్యోత్థాప్య వీర్యవాన్ ।
భ్రాతురంతఃపురం సౌమ్యం ప్రవివేశ మహాబలః ॥ 26.21 ॥
179. ప్రవిశ్య త్వభినిష్క్రాంతం సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరమ్ ।
అభ్యషించంత సుహృదః సహస్రాక్షమివామరాః ॥ 26.22 ॥
180. తస్య పాండురమాజహ్రూః ఛత్రం హేమపరిష్కృతమ్ ।
శుక్లే చ వాలవ్యజనే హేమదండే యశస్కరే ॥ 26.23 ॥
181. తథా సర్వాణి రత్నాని సర్వబీజౌషధైరపి ।
సక్షీరాణాం చ వృక్షాణాం ప్రరోహాన్ కుసుమాని చ ॥ 26.24 ॥
182. శుక్లాని చైవ వస్త్రాణి శ్వేతం చైవానులేపనమ్ ।
సుగంధీని చ మాల్యాని స్థలజాన్యంబుజాని చ ॥ 26.25 ॥
183. చందనాని చ దివ్యాని గంధాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్ ।
అక్షతం జాతరూపం చ ప్రియంగు మధుసర్పిషీ ।
దధి చర్మ చ వైయాఘ్రం వారాహీ చాప్యపానహౌ ॥ 26.26 ॥
184. సమాలంభనమాదాయ రోచనాం సమనశ్శిలామ్ ।
అజగుస్తత్ర ముదితా వరాః కన్యాస్తు షోడశ ॥ 26.27 ॥
185. తతస్త్వే వానరశ్రేష్ఠం యథాకాలం యథావిధి ।
రత్నైర్వస్త్రైశ్చ భక్త్యైశ్చ తోషయిత్వా ద్విజర్షభాన్ ॥ 26.28 ॥
186. తతః కుశపరిస్తీర్ణం సమిద్ధం జాతవేదసమ్ ।
మంత్రపూతేన హవిషా హుత్వా మంత్రవిదో జనాః ॥ 26.29 ॥
187. తతో హేమప్రతిష్ఠానే వరాస్తరణసంవృతే ।
ప్రాసాదశిఖరే రమ్యే చిత్రమాల్యోపశోభితే ॥ 26.30 ॥
188. ప్రాఙ్ముఖం వివిధైర్మంత్రైః స్థాపయిత్వా వరాసనే ।
నదీనదేభ్యస్సంహృత్య తీర్థేభ్యశ్చ సమంతతః ॥ 26.31 ॥

189. ఆహృత్య చ సముద్రేభ్యః సర్వేభ్యో వానరర్షభాః ।
అపః కనకకుంభేషు నిధాయ విమలాశ్శుభాః ॥ 26.32 ॥
190. శుభైర్బృషభశృంగైశ్చ కలశైశ్చాపి కాంచనైః ।
శాస్త్రదృష్టేన విధినా మహర్షివిహితేన చ ॥ 26.33 ॥
191. గజో గవాక్షో గవయః శరభో గంధమాదనః ।
మైందశ్చ ద్వివిదశ్చైవ హనూమాన్ జాంబవాన్నలః ॥ 26.34 ॥
192. అభ్యషించంత సుగ్రీవం ప్రసన్నేన సుగంధినా ।
సలిలేన సహస్రాక్షం వసవో వాసవం యథా ॥ 26.35 ॥
193. అభిషిక్తే తు సుగ్రీవే సర్వే వానరపుంగవాః ।
ప్రచుక్రుశుర్మహాత్మానః హృష్టాస్తత్ర సహస్రశః ॥ 26.36 ॥
194. రామస్య తు వచః కుర్వన్ సుగ్రీవో హరిపుంగవః ।
అంగదం సంపరిష్వజ్య యౌవరాజ్యేఽభ్యషేచయత్ ॥ 26.37 ॥
195. అంగదే చాభిషిక్తే తు సానుక్రోశాః ప్లవంగమాః ।
సాధు సాధ్వితి సుగ్రీవం మహాత్మానోఽభ్యపూజయన్ ॥ 26.38 ॥
196. రామం చైవ మహాత్మానం లక్ష్మణం చ పునః పునః ।
ప్రీతాశ్చ తుష్టువుస్సర్వే తాదృశే తత్ర వర్తతి ॥ 26.39 ॥
197. హృష్టపుష్టజనాకీర్ణా పతాకాధ్వజశోభితా ।
బభూవ నగరీ రమ్యా కిష్కింధా గిరిగహ్వరే ॥ 26.40 ॥
198. నివేద్య రామాయ తదా మహాత్మనే,
మహాభిషేకం కపివాహినీపతిః ।
రుమాం చ భార్యాం ప్రతిలభ్య వీర్యవాన్
అవాప రాజ్యం త్రిదశాధిపో యథా ॥ 26.41 ॥ (2 సార్లు)
- సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే షడ్వింశత్యంశస్సర్గః

అథ సప్తవింశస్సర్గః

అభిషిక్తే తు సుగ్రీవే ప్రవిష్టే వానరే గుహామ్ ।

ఆజగామ సహ భ్రాత్రా రామః ప్రప్రవణం గిరిమ్ ॥ 27.1 ॥

శ్రీ రామస్తుతిః

ఆపదానుసహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం ।

లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥

ఫలశ్రుతిః

బుద్ధిర్బలం యశో ధైర్యం నిర్భయత్వమరోగితా ।

అజాడ్యం వాక్పటుత్వం చ హనూమత్ స్మరణాత్ భవేత్ ॥

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

అథ క్షీప్రాపార్శనో

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।

తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ భగవత్కమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా

బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।

కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై

నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రీయః కాంతాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।

శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥

